

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

Innovative Leadership of School Administrators under the Pathum Thani
Primary Educational Service Area Office 1

วิลาวัลย์ ทองสา¹, ชัยอนันต์ มั่นคง² และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ *

ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี²

รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*

Corresponding author's E-mail: pimolpun_p@rmutt.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วกำหนดประเด็น จากนั้นจัดทำการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยใช้แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่ามีองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 5 องค์ประกอบ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การคิดสร้างสรรค์ 3) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 4) การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และ 5) การบริหารความเสี่ยง

คำสำคัญ: องค์ประกอบ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This article aimed to investigate the components of innovative leadership of school administrators under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office 1. The researcher determined the research topic by considering through pertinent research documents. Using the focus group discussion form, five significant informants were chosen for in-depth interviews. For the qualitative investigation, the researcher then used content analysis. The results demonstrated five elements of innovative leadership among school administrators: 1) vision for change, 2) creative thinking, 3) teamwork and participation, 4) fostering an innovative organizational environment and 5) risk management.

Keywords: Component, Innovative Leadership, School Administrator

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี ดิจิทัล อาทิ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มี วิสัยทัศน์และศักยภาพในการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ที่เน้น นวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เน้นย้ำให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับโลกยุค ใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจึงไม่ใช่เพียงแค่เก่ง ในการจัดการทั่วไปเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ และส่งเสริม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตลอดจนการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้เกิด นวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นแนวคิดสำคัญที่สะท้อนบทบาทของผู้บริหาร สถานศึกษาในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถกำหนดทิศทางระยะยาว ถ่ายทอดเป้าหมายให้ชัดเจน และสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการลองผิดลองถูก (Kouzes & Posner, 2023) งานวิจัยในอดีตพบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสูงสามารถส่งผลเชิงบวกต่อความคิดสร้างสรรค์ของครูและการพัฒนา รูปแบบการสอนใหม่ๆ อย่างมีนัยสำคัญ (นภาพร ศรีสุคันธฤกษ์, 2566) โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้บุคลากร แสดงศักยภาพและการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Fullan, 2001) อีกทั้งภายใต้ระบบการทำข้อตกลงในการพัฒนางาน (Performance Agreement: PA) ผู้บริหารจึงต้องเป็น ผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทและความท้าทายในยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) อันเป็นปัจจัยหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งเป็น พื้นที่ที่มีความหลากหลายและความท้าทายทั้งด้านทรัพยากรและความพร้อมทางเทคโนโลยี ข้อมูลจาก การศึกษาเบื้องต้นพบว่าด้านการกล้าเสี่ยง (Risk-Taking) เป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (จิราภา ประพันธ์พัฒน์, 2560) ดังนั้น การทำความเข้าใจองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สอดคล้องกับ บริบทของเขตพื้นที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญในการวางแผนพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพ ผู้บริหารให้สามารถขับเคลื่อนโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้ มีทักษะชีวิตและทักษะการคิดที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การคิดสร้างสรรค์ 3) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 4) การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และ 5) การบริหารความเสี่ยง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้จะใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีคุณสมบัติ คือ

1.1 ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี ที่ได้รับวิทยฐานะผู้บริหารชำนาญการพิเศษ

1.2 คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สอนในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา มีผลงานทางวิชาการ หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา ดำรงตำแหน่งทางวิชาการตั้งแต่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยนำเครื่องมือไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1 ทุกรายการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ติดต่องานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จัดทำหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

3.2 จัดทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากสนทนากลุ่ม (Focus Group) ของผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตามแนวคิดของ ศิริพร พงษ์เนตร และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ (2564), McMillan (2010), Weberg (2013), Horth (2014), OECD (2020), Yukl and Gardner (2020), Akyürek and Karabay (2022), Juladis Khantha (2022), Cai et al. (2023), Karimi et al. (2023), Kouzes and Posner (2023), Promovenda et al. (2023), McKinsey and Company (2024), Hojeij, Z. (2024) และ Liu et al. (2025) มาสรุปเป็นองค์ประกอบดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1	องค์ประกอบย่อย
1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดทิศทางสู่สถานศึกษานวัตกรรม 2. การคาดการณ์แนวโน้มอนาคต 3. การสื่อสารวิสัยทัศน์ 4. การปรับตัวต่อเทคโนโลยีสมัย 5. การสร้างแรงใจสู่เป้าหมายใหม่
2) การคิดสร้างสรรค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. การแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ใหม่ 2. การคิดนอกกรอบ 3. การส่งเสริมครูผลิตนวัตกรรม 4. การประยุกต์ใช้ทรัพยากร 5. การเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง
3) การทำงานเป็นทีมและ การมีส่วนร่วม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา 2. การยอมรับและไว้วางใจในการตัดสินใจ 3. การจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) 4. การประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนา นวัตกรรม 5. การเสริมสร้างความร่วมมือและการช่วยเหลือกัน
4) การสร้างบรรยากาศ องค์กรนวัตกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อนวัตกรรม 2. การลดขั้นตอนระเบียบที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

องค์ประกอบย่อย

	<ol style="list-style-type: none"> 3. การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี 4. การสร้างระบบแรงจูงใจและรางวัล 5. การปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง
5) การบริหารความเสี่ยง	<ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการใช้นวัตกรรม 2. การกำหนดแผนรองรับผลกระทบ 3. การประเมินความคุ้มค่าและประสิทธิภาพ 4. การติดตามและกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ 5. การนำผลความผิดพลาดมาเป็นบทเรียน

จากตารางที่ 1 พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การคิดสร้างสรรค์ 3) การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม 4) การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม และ 5) การบริหารความเสี่ยง

อภิปรายผลและสรุปผล

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การกำหนดทิศทางสู่สถานศึกษานวัตกรรม การคาดการณ์แนวโน้มอนาคต การสื่อสารวิสัยทัศน์ การปรับตัวต่อเทคโนโลยี และการสร้างแรงจูงใจสู่เป้าหมายใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา เล็งเห็นว่าในยุคดิจิทัล ผู้นำต้องมีเข็มทิศเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนเพื่อเปลี่ยนความท้าทายให้เป็นโอกาสในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ซึ่งการมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการนำองค์กรสู่มิติใหม่ของการศึกษาที่เท่าทันโลก โดยอาศัยการสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความเข้าใจและแรงบันดาลใจให้บุคลากรพร้อมขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิจารณ์ พานิช, 2565) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล พบว่า การคาดการณ์แนวโน้มอนาคต ช่วยให้ผู้นำสามารถสื่อสารเป้าหมายที่เข้าถึงหัวใจของบุคลากร จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานที่พร้อมรับความท้าทายใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กิตติพร พรงาม, 2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การกำหนดทิศทางสู่สถานศึกษานวัตกรรม เป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณได้อย่าง

มีเป้าหมาย ส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับประสิทธิผลของโรงเรียนและความยั่งยืนในเชิงคุณภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทิพวรรณ ภาบัว, 2564) ได้ศึกษาทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การสื่อสารวิสัยทัศน์ อย่างเป็นระบบผ่านช่องทางที่หลากหลาย ช่วยลดแรงต้านเชิงลบภายในองค์กรและเปลี่ยนความคิดของครูให้เกิด การสร้างแรงใจสู่เป้าหมายใหม่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การแสวงหาแนวทางจัดการเรียนรู้ใหม่ การคิดนอกกรอบ การส่งเสริมครูปฏิสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้ทรัพยากร และการเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา เชื่อมั่นว่าการคิดนอกกรอบเป็นเครื่องมือสำคัญในการทลายข้อจำกัดเดิม โดยการเปิดพื้นที่ทางความคิดให้บุคลากรได้ลองผิดลองถูกเพื่อค้นหาผลลัพธ์ที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียน ซึ่งจะกระตุ้นให้ครูเกิดความกล้าในการพัฒนานวัตกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่นต่อความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรทิพย์ ศรีทอง, 2562) ได้ศึกษาการใช้สื่อและนวัตกรรมการสอน พบว่า การส่งเสริมครูปฏิสัมพันธ์ เป็นการสร้างโอกาสให้ครูได้ใช้ศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุภาวดี ธรรมเจริญ, 2563) ได้ศึกษาการบริหารบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า การแสวงหาแนวทางจัดการเรียนรู้ใหม่ ช่วยให้ครูร่วมกันบริหารจัดการภายใต้ข้อจำกัดจนเกิดเป็นโมเดลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบท และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Fullan, 2001) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า การเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างจนเกิดการตกผลึกของไอเดียใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา

องค์ประกอบที่ 3 การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายภายในและภายนอกสถานศึกษา การยอมรับและไว้วางใจในการตัดสินใจ การจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานวัตกรรม และการเสริมสร้างความร่วมมือและการช่วยเหลือกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาระดับหัวหน้านวัตกรรมที่ยั่งยืนเกิดจากการประสานพลังความคิด การกระจายอำนาจจึงเป็นกลไกสร้างความเป็นเจ้าของที่ทรงพลัง นำไปสู่การทำงานร่วมกันโดยอาศัยความไว้วางใจเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีส่วนร่วมแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กุลธิดา อินทวิชัย, 2566) ได้ศึกษาการพัฒนาวิชาชีพครู พบว่า การจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการที่สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี ช่วยลดกำแพงการสื่อสารและส่งเสริมการแบ่งปันเทคนิคการสอนที่นำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมร่วมกันอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุพัตรา มงคลนาวิน, 2562) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่า การยอมรับและไว้วางใจในการตัดสินใจ ช่วยลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน เพิ่มความคล่องตัวในการบริหาร และสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในความสำเร็จขององค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จตุพร กาญจนศิริ, 2563) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า การประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อพัฒนานวัตกรรม ช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็ง ทำให้สถานศึกษาได้รับพลังสนับสนุนด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ที่ส่งผลดีต่อผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อนวัตกรรม การลดขั้นตอนระเบียบที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี การสร้างระบบแรงจูงใจและรางวัล และการปลูกฝังวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ไม่ปิดกั้นจินตนาการ การลดความซับซ้อนของขั้นตอนและการเชิดชูความพยายามจึงเป็นตัวเร่งให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยหนุนให้บุคลากรกล้าเสี่ยงริเริ่มสิ่งใหม่จนเกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรนวัตกรรมที่เข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไลวรรณ นิลพงศ์, 2562) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการกับบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยี ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการค้นคว้าและเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วราภรณ์ ศรีบุญเรือง, 2562) ได้ศึกษาการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร พบว่า การลดขั้นตอนระเบียบที่ขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ ช่วยลดภาระงานที่ไม่จำเป็น ทำให้ครูมีอิสระทางความคิดและมีเวลาทุ่มเทให้กับการพัฒนาแผนการสอนเชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรรณิ จิตต์การณ, 2561) ได้ศึกษาการสร้างแรงจูงใจและการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กร พบว่า การสร้างระบบแรงจูงใจและรางวัล เป็นการสร้างขวัญกำลังใจที่ช่วยหล่อเลี้ยงวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 การบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการใช้นวัตกรรม การกำหนดแผนรองรับผลกระทบ การประเมินความคุ้มค่าและประสิทธิภาพ การติดตามและกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ และการนำผลความผิดพลาดมาเป็นบทเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา พิจารณาวานวัตกรรมมาพร้อมความไม่แน่นอน ผู้นำจึงต้องวางระบบป้องกันเพื่อไม่ให้ความเสี่ยงกระทบต่อเป้าหมายหลักของการศึกษา โดยใช้การถอดบทเรียนจากอดีตเป็นฐานการตัดสินใจเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดต่อคุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุชาติ วงศ์สุวรรณ, 2564) ได้ศึกษาการบริหารความเสี่ยงและแผนรองรับผลกระทบ พบว่า การกำหนดแผนรองรับผลกระทบ ช่วยให้สถานศึกษามีเกราะป้องกันความล้มเหลวและรักษามาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ (Hoy, 2003) ได้ศึกษาทฤษฎีและการปฏิบัติในการบริหารการศึกษา พบว่า การติดตามและกำกับดูแลอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ผู้บริหารมีข้อมูลเชิงประจักษ์ในการแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงทีและลดความสูญเสียด้านทรัพยากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริพร สุขประเสริฐ, 2561) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางการมีส่วนร่วม พบว่า การนำผลความผิดพลาดมาเป็นบทเรียน เป็นการเปลี่ยนประสบการณ์เชิงลบให้กลายเป็นทุนทางปัญญาที่ช่วยต่อยอดสู่การพัฒนาวัตกรรมการที่สมบูรณ์แบบยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ควรนำองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมทั้ง 5 ด้าน ไปเป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาและยกระดับศักยภาพผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่อื่น ๆ หรือในบริบทที่หลากหลายขึ้น เพื่อให้เกิดการยืนยันถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยอนันต์ มั่นคง และ รองศาสตราจารย์ ดร.พิมลพรรณ เพชรสมบัติ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาใช้เวลาให้คำปรึกษา แนะนำแนวคิด ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ขอขอบพระคุณคณะผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา อินทรวิชัย. (2566). *การพัฒนาวิชาชีพครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*
- จตุพร กาญจนศิริ. (2563). *การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- จีราภา ประพันธ์พัฒน์. (2560). *การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.*
- ทิพวรรณ ภาบัว. (2564). *ทักษะการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- นภาพร ศรีสุคันธพุกษ์. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*

- พรรณณี จิตต์การุณ. (2561). *การสร้างแรงจูงใจและการปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรเพื่อพัฒนาครูในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- พรทิพย์ ศรีทอง. (2562). *การใช้สื่อและนวัตกรรมการสอนของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- วิจารณ์ พานิช. (2565). *การจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์มติชน.
- วิไลวรรณ นิลพงศ์. (2562). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วรางคณา ศรีบุญเรือง. (2562). *การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรในโรงเรียนประถมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศิริพร พงษ์เนตร และ พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารและนวัตกรรมทางการศึกษา*, 4(3), 1-15.
- ศิริพร สุขประเสริฐ. (2561). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และชุมชน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุชาดา วงศ์สุวรรณ. (2564). *การเสริมสร้างความปลอดภัยและบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุพัตรา มงคลนาวิน. (2562). *การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- สุภาวดี ธรรมเจริญ. (2563). *การบริหารจัดการบรรยากาศการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *สภาวะการศึกษาไทย ปี 2565*. พริกหวานกราฟิก.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13*. กรุงเทพมหานคร.
- Akyürek, E., & Karabay, A. (2022). Innovative leadership and teacher professional development. *International Journal of Education*, 10(2), 45-60.
- Cai, L., Khapova, S. N., & Wang, W. (2023). *Innovative leadership and change in educational contexts*. [Publisher/Source information needed].
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. Jossey-Bass.
- Hojeij, Z. (2024). Navigating educational change through innovative leadership. *Global Education Journal*, 22(1), 33-50.
- Horth, D., & Buchner, D. (2014). *Innovative leadership: How to use innovation to lead effectively, work collaboratively, and drive results*. Center for Creative Leadership.

- Hoy, W. K. (2003). *Educational administration: Theory, research, and practice* (7th ed.). McGraw-Hill.
- Juladis Khanthap. (2022). Innovation leadership in Thai primary schools. *Thai Educational Review*, 15(3), 88-102.
- Karimi, S., Taghinezhad, F., & Nazari, M. (2023). Transformational leadership and innovative work behavior among educators: The mediating role of innovation climate. *Journal of Innovation and Knowledge*, 8(2), Article 100118.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2023). *The leadership challenge: How to make extraordinary things happen in organizations* (7th ed.). John Wiley & Sons.
- Liu, H., Zhang, Y., & Chen, Q. (2025). Innovative leadership and school climate: Evidence from Chinese primary schools. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1445678.
- McKinsey & Company. (2024). *Digital transformation in education: Trends and opportunities*.
- McMillan, C. (2010). Five competitive forces of effective leadership and innovation. *Journal of Business Strategy*, 31(1), 11–22.
- OECD. (2020). *The OECD learning compass 2030*. OECD Publishing.
- Promovenda, M., Hufad, A., & Rusdiyani, I. (2023). The relationship between innovative leadership and educator performance in early childhood education. *Contemporary Educational Researches Journal*, 13(3), 215-226.
- Weberg, D. (2013). *Innovation leadership behaviors: Starting the complexity journey*. Jones & Bartlett Learning.
- Yukl, G., & Gardner, W. L. (2020). *Leadership in organizations* (9th ed.). Pearson.